

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotič. organizacije

Časopis prejemajo le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo, in sicer brezplačno

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

V organizaciji je mož.
kolikor moči — toliko pravice

— Izhaja 25 v mesecu. —

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, poštni predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo.

Leto XXVI

V Ljubljani, dne 25. julija 1939

Štev. 7

Naš življenski prostor

Označbo »življenski prostor« je iznašla šele dinamična politika zadnjih let. Iznašli so jo Nemci, kakor so iznašli tudi t. zv. geopolitiko, kateri poskušajo dati nekako znanstveno obležje.

Življenskemu prostoru se je reklo včasih »interesna sfera« in takih sfer je bilo po svetu včasih vse polno in okoli njih tudi polno prepirov raznih interesnih sfer, ki so ena drugi nasprotovale. Balkan n. pr. je bil interesna sfera bivše Avstroogrške, obenem pa tudi carske Rusije in okoli te interesne sfere se je vnela tudi svetovna vojna, v katero so se vmešale končno tudi druge interesne sfere predvsem navzkrižje med angleškimi in nemškimi interesnimi sferami, ki so se vlekle skoro čez ves svet.

Sedaj se pa torej ne gre več za interesne sfere, temveč za »življenske prostore«, čeravno je ostala stvar v svojem bistvu ista, kakor je bila prej, ko je imela še drugo ime. Balkan je zopet taka sfera, ki se ji pravi življenski prostor samo s to razliko, da ne spada v sfero Avstroogrške in carske Rusije, ker sta obe v svetovni vojni propadli, temveč spada, kakor čitamo večkrat po časopisju, v življenski prostor Nemčije in Italije.

Ko smo se torej spoprijaznili z novo dodelitvijo življenskih prostorov, se pa mi nehoti spomnimo nekega vprašanja, ki v svojem bistvu ni tako namreč, ki je pa naš življenski prostor, kakor na katerem živi naš rod že 13 stoletij.

Zadnjič smo čitali v nekem graškem časopisu, da označba življenskega prostora še ne pomeni politične ali celo vojaške zasedbe, temveč nekako gospodarsko poslovanje v tem prostoru. Če je temu res tako, potem ne vemo zakaj bi bil potreben ves ta življenski prepir, ki se suče okoli teh življenskih prostorov.

Če pa res tako, zraste mnogo več koruze in se razmnoži mnogo več prašičev kakor jih moremo iz tega prostora sami pojesti. Nerazumljivo nam je, zakaj bi vsega takega blaga, ki ga imamo odveč ne prodali ali zamenjali tja, kamor ga potrebujejo, pa bi za izkupiček nabavili tistega blaga, ki ga na Balkanu manjka. Naravni naš odjemalec sta v tem

slučaju res Italija in Nemčija. Tudi to nam je jasno, da ne bi šlo na ta način da bi mi prodajali svoje blago Nemčiji in Italiji, to kar rabimo mi, bi pa kupovali recimo v Angliji ali Franciji. V take kupčije bi ne šli, kaj šče pametni in kulturni ljudje.

Če gre torej za narodno zamenjavo blaga med Balkanom na eni in med Nemčijo in Italijo na drugi strani, potem spadamo mi res v nemški in italijanski »življenski prostor«, toda toliko mi v njihovega, kakor oni v našega, čeravno bi to za nas lahko zvenelo nekoliko paradokсно.

Sicer so pa tudi pri nas ljudje, ki le preradi zamenjavajo gospodarske nujnosti z ideološkimi vprašanji. Tako pa mislimo, da jih je tudi na drugi strani dovolj, ki mislijo, da je potrebno, da zavijejo svoje izdelke, ki jih nam prodajajo v papir, ki je popisan z njihovo ideologijo.

Torej na kratko. Življenski prostori kakor jih mi tolmačimo niso prav nič nevarna reč, ker gre za prirodno izmenjavo blaga, ki bo morala biti urejena ne glede na politične meje držav samo po vidikih, ki jih je ustvarila sama narava.

Drugo je pa vprašanje cene temu blagu, ki mora biti pravična in sorazmerna. Za enkrat je tako, da je industrijsko blago razmeroma dražje od agrarnega blaga in ima tisti, ki zamenjava agrarne produkte škodo v korist

onoga, ki zamenjava industrijske produkte.

Če bi se pa vrednotenje blaga ravnalo še po tem, kdo ima več bajonetov na razpolago, potem bi pa ne bilo čudno, če bi se po takem življenskem prostoru sprehajale — smrtne sence.

Križ na svetu je seveda s tem, da ne raste vse kar je za življenje potrebno v vseh krajih sveta. Kako sladko bi bilo, če bi recimo po Karavankah in Julijskih alpah rastle dobra in pristna slovenska kava. V Nemčiji pa recimo kokosovi orehi, Italija bi bila pa polna železa, premoga in lesa, vse kar je pač potrebno za izgradnjo mogočnega nacionalnega imperija.

Toda vse to ni tako urejeno, zato smo zemljani prisiljeni zamenjavati blago med seboj. Če bi imeli vse doma, bi bilo vse pristno narodno — nacionalno pa bi ne prišli nikjer v stik z drugimi narodi, pa bi ne bilo nikakršnih nacionalnih prepirov, vse bi ostalo lepo doma in bilo bi pojedeno vse v bratski in nacionalni slogi in vse kar bi imeli bi bilo zgrajeno lepo na nacionalni podlagi.

Ker pa temu ni tako, smo prisiljeni na izmenjavo in tu nastaja vprašanje, ali je ta izmenjava organizirana na sporazumnem dogovoru ali bi pa hoteli ena stranka drugi diktirati?

Mi smo prepričani, da bo svet le takrat dobro in trajno urejen, če se bo uredil na sporazumni osnovi. Je pa mogoče, da bo prišel do tega spoznanja šele skozi ogenj in vihar.

Obrov.

Praznik francoskega ljudstva

Francoska republika je letos posebno slovesno proslavila svoj praznik 14. julija, ker je praznovala njegovo 150. letnico in je vpričo napetega mednarodnega položaja manifestirala skupnost francoskega ljudstva, skupnost in enotnost, ki ni prisilna, ni umetna, temveč prihaja iz čutenja vsakega Francoza, ki ve, da brani tudi svojo osebno srečo in svobodo, ako brani Francijo. V tem oziru ne dosegga Francije prav nobena dežela na svetu.

V čem je pomen francoskega narodnega praznika, zakaj so si izbrali 14. julij za svoj najsvetejši dan?

14. julij pomeni dan vstajenja svo-

bodnega francoskega ljudstva, nastop novega, prerojenega francoskega naroda, ki je proglasil: Vsa oblast izvira iz ljudstva.

Velika revolucija 1789. leta je bila v polnem teku. Pariz je bil njeno središče in žarišče. In revolucionarni Pariz je izvedel, da je ogrožen, ker pripravlja nanj pohod tista vojska, ki je ostala zvesta Ludviku XVI. Revolucionarji so pozvali pariško ljudstvo, naj se pripravi in oboroži. Alarm po vseh predmestjih. Ljudje si podnevi in ponoči izdelujejo, nabavljajo vsa mogoča orožja in skrbje za prehrano. Tako naskoči 13. julija ljudska množica samo-

stan Saint-Lazare s klici: Kruha! Kruha! Dvainpetdeset vozov moke so naložili, pa je niso na mestu razgrabili, temveč odpeljali v mestne tržnice, da bo kruha za vse. Tako zbirajo od vseh strani živila, orožje, smodnik in postavljajo barikade.

Naslednje jutro 14. julija so se oborožene ljudske trupe zgrinjale okrog Bastille — te mračne trdnjave z visokimi, strahovitimi stolpi in debelimi zidovi, okrog strašne jetnišnice, ki se je dvigala sredi hiš ob vltodu v močno naseljeno predmestje St. Antoine. Bastilla (izgovori: bastija) je bila simbol starega avtokratskega sistema, obenem pa trdnjava, ki je obvladala omenjeno predmestje in važno prometno žilo, ki je vodila proti magistratu, kralj. palači in Tuilerijam. V naskoku je ljudstvo zavzelo Bastillo in preiskalo vso trdnjavo, da osvobodi jetnike, ki so bili takorekoč pokopani v njenih temnicah. Ljudje so jokali ob pogledu na te strahove, ki so prihajali iz jetniških lukenj. V triumfu so vodili te mučenike Ludvikovega despotstva po pariških ulicah. Kmalu je bil ves Pariz obojen navdušenja, da je padla bastija. Državni udar Ludvika je bil preprečen. Ljudstvo je izvojevalo svojo prvo zmago, pokazalo svojo moč in pri svojih sovražnikih vzbudilo spoštovanje, po vsej Franciji se je prebudil pogum in navdušenje, vsa dežela je sledila vzgledu Pariza, da si pribori in zavaruje svobodo.

14. julij 1789 je tako rojstni dan svobodnega francoskega ljudstva. Ta dan je bilo konec stare Francije, ki je bila pod vladno despotov najrevnejša dežela, v kateri je bila vsako leto tretjina prebivalstva izročena lakoti. Osvobojen kmet je začel z vso vnemo obdelovati svobodno zemljo, sredi revolucije je

dal deželi najbogatejšo žetev. »Kmet se je prvič po stoletjih do siteda najedel«, piše zgodovinar. Zravnal je svoj ukrivljen hrbet! In smel je govoriti!

Samo iz tega prerobenja moremo razumeti, da je prej revna in zadolžena Francija vzdržala prve revolucionarne in Napoleonove vojne, ki jih je vojevala takorekoč proti vsemu svetu in ki so ponesle nove ideje tja do Egipta in Moskve. In po prestanih vojnah Francija ni padla v revščino, nasprotno, postala je še bolj cvetoča in kmalu najbogatejša dežela v Evropi, dežela premožnega kmeta in varne eksistence. Francija ni navezana na Indokino, živi sama iz sebe in od sebe; kolonialni imperij ji je bil samo navržen.

Vsaka velika revolucija ima nekaj originalnega v sebi. Angleži so se v svoji veliki revoluciji v letih 1648—1657 borili predvsem za to, da dobi vsak posameznik svoje osebne svobode, posebno kar se tiče verskih stvari, hoteli so zajamčiti predvsem svobodo vsake cerkvene družbe in krajevne pravice vsake občine. Francoska revolucija je pa poleg jamstva državljanskih svobod posvetila glavno skrb zemljiškemu vprašanju, razlastitvi veleposestev in cerkvene gospodarske. Zato je Francija prva dežela svobodnega kmeta. Istočasno je pa dala idejo nacionalizacije industrije in veletrgovine. In ta boj nadaljuje tako imenovani četrti stan.

Francija je tudi danes svetilnik svobode in ves svet bo bodisi z navdušenjem, bodisi s spoštovanjem spremljal slavje francoskega ljudstva, njegove mladine, njegove kulture, njegove vojske, njegove moči in njegove svobodoljubnosti.

„Revolucija nihilizma“

Za razumevanje nacional-socializma v Nemčiji in za marsikatero druge politične in gospodarske zadeve v sedanjih Evropi nam daje Rauschingova knjiga o »Revoluciji nihilizma« silno zanimive in važne podatke. Zato jo vsakomur, kdor želi res dobro spoznati načrte in misli današnjih odločujočih politikov v Evropi, prav posebno priporočamo. — Mi smo sicer načelni nasprotniki vsakega fašizma, toda zaradi pouka naj podamo nekaj važnejših točk iz programa nemškega fašizma.

Rausching imenuje to gibanje nihilistično, t. j. za ničevno, ker meni, da je v njem neka sorodnost z nekdanjim ruskim nihilizmom, ki je hotel tedanji družabni red spremeniti in makar popolnoma uničiti, ne da bi jasno povedal, kako bo ustvaril novega, boljšega. Uničenje je glavno, vse drugo je poststranskega pomena.

Podobno idejno gibanje je v Nemčiji

započelo že pred nastopom hitlerizma med mlajšimi, povojnimi ljudmi: ti so potem v novem gibanju videli sredstvo za dosego svojih idej, ki so vsekakor revolucionarnega značaja. Na drugi strani pa Rausching vidi v sedanjem pokretu v Nemčiji i v gospodarskem in političnem pogledu, prav posebno pa v kulturnem oziru veliko nevarnost, ki utegne ugled in veljavo Nemčije upropastiti. On sam torej ni več pristaš tega gibanja, četudi je bil za časa, ko je bil predsednik senata v Danzigu, dolgo časa vnet zagovornik nacionalnega socializma.

Iz preteklih let, odkar je l. 1933 v Nemčiji nastopil nov režim, nam je znano, da je to gibanje nastalo v vrstah malomeščanskih slojev, brezposelnih uradnikov, častnikov, obrtnikov in drugih, in sicer iz odpora proti naraščajočemu gibanju delavstva. Zato so ta novi nacional-socialistični pokret z de-

narnimi in drugimi sredstvi podprli podjetniki in veleagrarci, ki so mislili, da se bo z novim pokretom Nemčija osvobodila vseh težkih spon versajškega mirovnega diktata in obenem gibanja delavstva, ki se je branilo, da bi v prvi vrsti ono nosilo posledice izgubljene vojne. Seveda so vsi ti meščanski krogi upali, da se bo to novo gibanje počasi uneslo, Nemčiji pa spet dalo moči in vojaške veljave v svetu.

Nacionalni socializem kakor tudi fašizem v Italiji sta se mnogo naučila od Rusov.

Njihovo gibanje naj bi bilo permanentno t. j. trajno, da se ustvari ne samo doma, nego povsod po svetu stalni nemir; vsa sredstva nasilja so dovoljena za dosego ciljev. Vse stranke in njih pristaše, meščanske in delavske, je treba odpraviti, upornike zapreti ali umčiti; razredni družabni red meščanstva, liberalizma in demokracije, ki ga je ustvarila francoska revolucija, se mora umakniti novemu. Zato je treba vstosmeritve ali gleihšaltunge; razlike se morajo polagoma odpraviti, posameznik ne pomeni nič, vse pa je ljudska skupnost; za to skupnost je treba vse žrtvovati, trpeti in če treba, umreti.

Začasni kompromis napram konservativnim krogom, junkerjem in premožnejšim, je le navidezen. Boj velja židovstvu in katoličanstvu, ustanovi se nova cerkev, nova znanost, novo pravo, novo ljudsko gospodarstvo itd. Za dosego vsega tega je treba enotne in celotne (totalne) organizacije po vojaškem vzorcu, vsa vzgoja mladine naj gre v tej smeri in tem ciljem se morajo vsi drugi podrediti. Z vojaško vzgojo in organizacijo se naj izvedejo vsi načrti, ki pa so še v bodočnosti in za maso še nejasni in nepojmljivi. Ves nemški narod, oni doma in v tujini, morajo razširiti svoj življenjski prostor za novo družbo. Stari odmirajoči narodi, n. pr. Francozi in drugi, se morajo umakniti, mali narodi prilagoditi in podvreči.

Zunanje politični cilj pa je, ustvariti federativno zvezo narodov, ki bo nadnacionalni imperij s kolonijami vred. V to smer že kažejo; priključitev Avstrije, Češka in dr.

To vse je seveda v splošno še bolj teorija, praksa bo pokazala drugače.

Rausching seveda zelo dvomi in misli, da se rešitev za Nemčijo in Evropo da najti čisto po drugačni poti. O tem morda prihodnjič. J. F.

V vsako delavsko
stanovanje naš delavski tisk!

Ali ste že slišali . . .

Da ima po podatkih, ki jih je objavil Milan Lasković, Jugoras organiziranih 180 tisoč delavcev, ki so porazdeljeni v 300 podružnicah po vsej deželi (Slovenec, 13. julij).

Da jih je pa mogoče še več, ker ne vemo, če je všteti tudi slovenski Jugoras ZZZ.

Da je slovensko delavstvo na junjskem taboru ZZZ obračunalo z marksisti: (Slovenec 13. julija).

Da je bilo na tem taboru vsega skupaj »po Slovenčevem« poročanju 1850 ljudi.

Da pa je bilo na proslavi »Solidarnosti« v Kamniku nad 3000 ljudi.

Da niso bili katoličani tisti Slovenci, ki so šli v Španijo (Slovenec 13. julija).

Da potemtakem tudi niso bili katoličani oni Baski, ki so jih neoborožene preluknjali z ognjem strojníc mohamedanski in protestantski Frankovi prostovoljci.

Da so industrijski krogi na Hrvaškem vedno bolj v skrbeh radi vedno živahnije delavske akcije, ter nastajajo vedno novi pokreti svobodnih organizacij za zvišanje plač.

Da se industrijski krogi radi podobnih akcij Jugorasa do danes še niso pritoževali.

Da je v naši državi že blizu 100 kartelov.

Da so Japonci sestrelili po svojih poročilih že 520 (!!) Sovjetskih letal.

Da pa so Sovjeti neovirano bombardirali japonske položaje 300 km daleč od meje.

Da pravi »Slovenec« od 14. julija, da imajo še danes pri naši »Delavski politiki« glavno besedo nemčurji, ki jo navdihujejo v nemčurskem duhu.

Da je »Slovenec« naše organizacije že včasih oklevetal pred režimom za protidržavne in pred delavci za premarlo radikalne.

Da nas pa tudi s takimi sredstvi ni in ne bo uničil.

Da so bili ravno delavci in mladina (pa ne samo »Slovenčeva«) tisti, ki so ostali proti tuji propagandi med tem, ko so »Slovenčevi« to delo ovirali?

Da je na Slovaškem odredila vlada Tisze, naj se sežge 28 beletrističnih in 76 znanstvenih knjig:

Da je slovaški minister za notranje posle Tuka na javnem obisku v Rajhu izjavil: »Izzivalci naj vedo, da bo slovaški vojak marširal ramo ob rami z nemškimi.«

Da pride v Ameriki na 200 prebivalcev ena bolniška postelja, pri nas pa na 549.

Da je v naši državi 400 tisoč jetičnih bolnikov, za nje pa po sanatorijih 2000 postelj.

Da je v Jugoslaviji na 2600 prebivalcev ena šola, na 360 prebivalcev pa ena gostilna.

Da je bilo po Francovi zmagi samo v Madridu ubitih 70 tisoč republikancev.

Da je po časopisnih poročilih predsednik ZZZ, . . . 1939, personalni referent in namestnik tajnika Delavske zbornice, gospod France Preželj odpotoval v Hamburg na kongres nacional-socialistične organizacije »Arbeit und Freude«.

Da je prišlo v Prago novih 400 članov KSS oddelkov.

Da je Gestapo (tajna nemška policija) poslala 15 tisoč Čehom opomine, v katerih jih opozarja, kako naj se obnašajo, da ne pridejo v koncentracijska taborišča.

Da ima, kakor piše »Slovenski delavec«, njihova organizacija v sezonskih podjetjih absolutno večino (!) zaupnikov.

Da se je pa akademije in razvitja prapora ljubljanskega gradbenega delavstva ZZZ udeležilo 150 (stopetdeset) ljudi.

Da je bil boter temu praporu ljubljanski stavbenik Matko Curk.

Da je v okolici borskih rudnikov dim iz rudnikov uničil vse rastlinstvo v krogu 22 km.

Da se bodo volitve obratnih zaupnikov v času od 15. julija do 15. avgusta res vršile.

Da bodo svobodni sindikati v teh volitvah zmagali.

Razmere pri Suzorju

SUZOR deli milijonska posojila — delavci umirajo od gladu.

»Faktorski glasnik« piše v svoji 7. št. od 1. julija t. l.:

Suzor, ki razpolaga s kapitalom 5 milijard din, je postal običajno kapitalistično podjetje in banka, dočim se za pravo svrhu, radi katere obstoja, t. j. za zdravje delavcev, kaj malo zanima.

Prispevki, ki so jih delavci in nameščenci plačevali dolga leta, se danes trošijo v svrhe, ki nimajo z delavci nikake zveze. **Suzor deli posojila v stotilijonski vrednosti, delavci in delavski otroci umirajo od gladu.** V vsej državi ni niti 300 postelj za tuberkulozne delavce in člane njihovih rodbin, čeprav je znano, da je n. pr. samo v Savski banovini 120.000 jetičnih. Vsa javnost, posebno delavska, ki s svojimi žalji in svojim delom vzdržuje Suzor, z ogorčenjem gleda tako delo in s polno pravico vprašuje: Doklej še tako?

Tisoči in tisoči delavcev, izčrpani od težkega življenja in bolezni, ne morejo priti do potrebne pomoči in zdravil, težko bolnih delavcev ne sprejemajo v bolnice, ker ni prostora. Suzorju pa niti ne pade na um, da bi gradil svoje bolnice. Mesto tega pa rastejo na vseh straneh iz tal palače in ta delavska ustanova daje milijonska posojila in troši delavski denar, mesto da ga uporabi v pravo svrhu, da gradi lastne bolnice, sanatorije, da pomaga pri gradbi zdravil delavskih kolonij, da daje delavskim in nameščenskim sindikatom v obliki cenениh in dolgoročnih posojil pomoč za graditev delavskih družinskih hišic in da končno dovoli svojim zdravnikom, da predpisujejo koristna in učinkovita zdravila in da dvigne denarno pomoč v obliki hranarine na tako višino, ki bo zagotovila bolnemu delavcu in njegovi družini dostojno življenje.

Sramota in krivično je — če govorimo o postopanju do bolnih delavcev —

da je bolan delavec v svoji instituciji šikaniran, prav kot da bi bil odvisen od milosti onih, ki jih plača s svojim krvavo zasluženim denarjem.

Ali se more dovoliti, da se proglasi bolan, za delo nesposoben delavec za delazmožnega, kljub temu, da revež niti hoditi ne more, vse radi nekih bedastih, antisocialnih in birokratskih predpisov, ki vladajo v tej »delavski« ustanovi. Ti predpisi se morajo do temelja spremeniti. Ali ima kakšen smisel, kazati tujcem reprezentivne zgradbe in se z njimi ponašati, če si nihče ne upa obrniti medalje in vsemu svetu pokazati njene prave strani, da bi se videlo, da so te moderne palače sezidane z znojem zavarovancev in to istočasno, ko ti delavci, ki so te palače gradili in jih vzdržujejo s svojim krvavim znojem, stanujejo v kletih in na podstrešjih, kamor ne bi šefi in odločujoči činitelji pri tej »delavski« instituciji zaprli niti svojih psov.

Sredstva za vzdrževanje Suzorja in njegovih organov zberejo delavci, država vrši le nadzorstvo nad poslovanjem organov. Toda ta pravica nadziranja gre vsekakor predaleč, ker se uprave te ustanove ne volijo, temveč se postavljajo z dekretom.

Skrajni čas je, da se razmere v Suzorju iz temeljev izpremene in da ta delavska institucija služi izključno le svrhi, radi katere obstoja: našemu delavskemu zavarovanju in to v pravem smislu.

POSOJILA SUZORJA OBČINAM IN BANOVINAM

Ravnateljstvo Suzorja je na svoji seji dne 17. in 18. VII. razpravljalo o celi vrsti prošenj za podelitev dolgoročnih hipotekarnih posojil občinam in banovinam. Končno so bila odobrena naslednja posojila:

Občini Prelog 600.000 din za 20 let za razširjenje elektrarne.

Koroški B^oli 400.000 din za 10 let za novo šolo.

Občini Hvar 2.000.000 din za 20 let za razne investicije.

»Merkurju« 1.500.000 din za 10 let za dovršitev sanatorija v Zagrebu.

V načelu so bila odobrena naslednja posojila:

Občini v Dugi Resi 1.500.000 din za vodovod in šolo.

Ljubljani 4.000.000 din za 15 let za šolo na Viču.

Občini v Vlasotincih 500.000 din za elektrarno.

Savski banovini 10.000.000 din za 20 let za elektrifikacijo banovine.

Savski banovini 6.500.000 din za 10 let za gimnazijsko poslopje v Gospiću, 1.600.000 din za 10 let za podkovsko šolo v Zagrebu.

Drinski banovini 12.000.000 din za 30 let za ureditev kopališč ter 15.000.000 za dovršitev bolnišnic.

Zagrebski občini 30.000.000 din za ureditev Niške banje.

Dravski banovini 43.000.000 din za 30 let za modernizacijo in spopolnitev bolnišnic.

Socialna ustanova delavstva je postala veledajalec posojil samoupravam. Dokaz več, kako je potrebno, da pride do resničnih samouprav v socialnih ustanovah!

Želja ali laž?

Glasilu slov. Jugorasa »Slovenski delavec« je v svoji 29. št. z dne 15. jul. t.l. objavil na prvi strani pod bombastičnim naslovom »Zagrebsko delavsko zbornico prevzameta Hrs in Jugoras« vest, da je sporazum med omenjenima organizacijama že dosežen in da bo marksistom tudi tu odklenkalo. Ves prevzem se bo izvršil seveda brez volitev, z imenovanjem. Mi seveda razumemo, da bi Jugorasu to zelo ugajalo, verjeli pa tej vesti nismo, ker vemo, da je na eni strani Hrs sestaven del HSS, na drugi strani pa Jugoras sestaven del JRZK. Vsakemu pa, kdor pozna razmerje med obema strankama, je jasno, da do takih sporazumov ne more priti.

Da smo imeli prav, ko smo bili do te vesti zelo neverjetni, nam potrjuje tudi zagrebški »Obzor«, ki piše: »Obrnili smo se na upravo Hrsa, z vprašanjem, ali je poročilo »Slovenskega delavca«

točno. Rečeno nam je bilo, da ni resnično. Hrs je samo zahteval, da dobi volilni mandat za volitve v Delavsko zbornico in ostale delavske javne institucije. **Kak sporazum med njim in Jugorasom pa ni bil sklenjen.**

No, ta zahteva po volitvah v zbornico in druge del. ustanove se pa precej drugače sliši, vsaj za nas, ki tudi stalno zahtevamo svobodne volitve ne le v Del. zbornice, ampak tudi v okrožne urade in borze dela mnogo bolj simpatično, kot pa neprestano kričanje »Slov. delavca«, da je z nami že davno obračunal. Mogoče je pa laže vpiti, da je nasprotnik že premagan, kot pa pomeriti se z njim v boju, n. pr. pri svobodnih volitvah.

Izgleda, da so g. Križman in njegovi tudi teh misli, zato je tudi verjetneje, da bi v naslovu prvo besedo lahko izpustili in ostali kar pri drugi.

Moč združništva

Mednarodna združna zveza v Londonu ima v svojem sestavu zadruga raznih vrst, ki poslujejo v 35 državah na svetu. V tej zvezi je včlanjeno preko 132 tisoč zadrug raznih vrst, ter štejejo preko 70 milijonov organiziranih zadrugarjev. Največje število zadrugarjev je v Konzumnih zadrugah in sicer 52 milijonov 912 tisoč, nato v Kreditnih zadrugah 11 milijonov 500 tisoč, v Kmetijskih zadrugah razne vrste 4 milijone 717 tisoč in končno v Produktivnih zadrugah, ki so predvsem delavske, 109 tisoč zadrugarjev.

Kako veliko moč in udarno silo predstavljajo te zadruga s svojimi sredstvi, se vidi iz podatkov prometa. V Konzumnih zadrugah, in sicer v 34.864, so zbrale preko 127 milijonov funt šterlingov (1 funt je 260 dinarjev). Promet blaga je bil 894 milijonov funt šterlingov. Njihove glavne nabavljalne zadru-

ge imajo preko 13 milijonov funt šterlingov kapitala od deležev. Od prometa blaga so odstopile svojim podružnicam 708 milijonov funt šterlingov.

V Produktivnih zadrugah je vplačanih 1 milijon 714 tisoč funt šterlingov deležev ter znaša njihov promet preko 9 milijonov funt šterlingov. Kmečke zadruga imajo lastnih sredstev 1 milijon in pol ter imajo letnega prometa preko 79 milijonov funt šterlingov.

Združne in Kreditne zadruga ter njihove centralne banke imajo preko 30 milijonov lastnega denarja, a hranilnih vlog preko 172 milijonov funt šterlingov.

Veliko vlogo igrajo zadr. ustanove pri zavarovanju svojih članov, katerih je preko 16 milijonov zavarovanih ter znaša njihov iznos preko 434 milijonov funt šterlingov.

To sliko prinašamo našemu delav-

stvu in nameščenstvu, da nekoliko razmišlja, kako veliko moč ima gospodarstva osamosvojitve in bi bilo želeto, da bi se tudi med našim delavstvom porajala zamisel združništva na vseh poljih.

Kaj je tebe treba bilo?

Kakor mati, ki je rodila nezakonsko dete, smo se vprašali tudi mi, ko smo prečitali letak, ki nam je prišel pred kratkim v roke, katerega vsebina se glasi:

Sodrugi! Sodružice!

Kot soustanovitelj in kot večletni funkcionar Vaše organizacije se obračam na Vas, da bi vas opozoril na nekatera dejstva, ki groze uničiti eno od nekdanjih naših najboljših podružnic.

Neopaženo za Vas se vrši boj, ki razjeda enotnost Saveza metalskih radnika, prav posebno pa enotnost delavstva podružnice Moste.

Nekateri sodrugi menijo, da je zaradi avtonomije treba razbiti Savez, ter slovenski del. S. M. R. J. priključiti Splošni del. strok. zvezi. Vem, da se bo zdela mnogim izmed Vas ta misel pretirana. Toda oglejmo si, kdo nastopa v tej škodljivi notranji borbi.

Kdo je za tako avtonomijo? Tisti sodrugi, ki so proti enotnosti, tisti, ki so pred dve in pol leti pomagali in celo zahtevali, da se mene in tiste, ki so se borili za enotnost, izključili iz Saveza in se v tem smislu prizadevali pri centrali v Beogradu.

Kdo je na drugi strani proti vsakršni avtonomiji?

Centrala — ki je poslušala škodljive svetovalce iz Slovenije, ki je pritirala strokovno gibanje v današnje stanje, ki je dušila inicijativo in akcijsko svobodo v tarifnih akcijah, pri čemur se je zlasti koristila s tem, da je bil ves denar nakopičen v Beogradu.

Zaveden delavec in delavka se torej ne more odločiti za nobeno od teh dveh poti, ampak samo za tako, ki bo:

1. Omogočila čvrsto enotnost delavstva.

2. Omogočila uspešen boj za delavske pravice in zahteve.

Zato pa moramo biti za čvrsto povezanost vseh kovinskih delavcev v celi državi, vendar pa za polno svobodo v akciji za jačanje organizacije in v vodenju tarifnih akcij. Zato je potrebno, da oblastnim odborom posameznih pokrajin ostane gotov del denarja, ostanek naj se pa pošlje centrali, ki bo iz tega fonda lahko pomagala slabotnim pokrajinam.

Najpravičnejša rešitev je sklep oblastne konference, ki se je vršila dne 3. in 4. junija v Ljubljani.

Ta predvideva tudi neko finančno avtonomijo, ki pa vendar ne sme oslabiti medsebojne povezanosti in vzajemne pomoči vseh pokrajin v državi.

Zato predvideva:

1. Savez se organizira v smislu saveznih pravil in pravilnika ter kongresnih sklepov za oblastne odbore, od katerih ima eden sedež v Ljubljani.

2. Podružnice obračunavajo oblastnim odborom ki izplačujejo vse podpore, ostanek pa pošljejo centrali.

3. Centrala da oblastnim odborom predvideno vsoto denarja, da lahko pričnejo delovati.

4. Centrala bo pa nadalje plačevala kvoto Urso in Intrnacionali. Ostanek bo vlagala v poseben fond, iz katerega bo pomagala oblastnim odborom, ki bodo imeli več brezposelnih ali pa več tarifnih bojev.

5. Po razdelitvi vlog oblastnim odborom preide vas Savezna imovina v ta centralni fond.

6. Centrala bo priznala vse pravilno izplačane podpore oblastnih odborov.

7. Centrala bo uvedla največjo štednjo v svojem poslovanju in bo s prištednim denarjem pomagala tistim oblastnim odborom, ki s sedanjo kvoto, predvideno na plenarni seji, ki se je vršila meseca februarja, ne bi mogli vršiti svoje poslovanje.

8. Ta reorganizacija se ima izvršiti po plenarni seji centralne uprave.

9. V kolikor pa ta način poslovanja radi specifičnega položaja našega pokreta v posrednih pokrajini ne bi pokazal pozitivne rezultate, se skliče izredni kongres, ki bo sklepal v smislu vstvaranja popolne samostalnosti.

Zakaj je potrebna enotnost Saveza?

Ker je v tem moč delavstva, ker velik in močan Savez več uspe kakor mali, popolnoma samostojni Savezi, ker je treba dati materialno in moralno podporo delavstva tam, kjer je ono slabo.

Na kakšen način bomo to dosegli?

Da ostanemo člani organizacije in ne podpiramo nasprotnikov enotnosti, naj bodo ti za avtonomijo ali proti njej. Če bo SMRJ. notranje enoten in demokratično voden, tedaj se taka vprašanja kakor sedaj sploh ne bodo mogla več pojaviti.

Boriti se je treba za ponoven sprejem izključenih članov, ki so za enotnost.

Boriti se za demokracijo v organizaciji, za poštenost brez strankarskega ozadja.

Voditi borbo za izboljšanje gospodarskih in socialnih razmer delavstva.

Voditi borbo za močno enotno strokovno gibanje.

Leskošek Franc.

V letaku je nekaj prav dobrih misli in če odštejemo povsem nepotreben in popolnoma nezaslužen izpad proti Splošni delavski zvezi, lahko služi vsebina letaka funkcionarjem našega strokovnega pokreta za prav važne mišljaje v njihovem delovanju.

Vprašanje je le, zakaj pisec ne ubere za podajanje svojih nasvetov redne in s kongresnimi sklepi predpisane poti. Zadnji kongres Strokovne komisije je prav ob sodelovanju pisca tega letaka sklenil glede tiska direktivo, da se priobčuje tudi vsako kritiko, ki je dobronamerna in konstruktivna, ki jo pošlje katerikoli član kake priključene organizacije.

Kolikor vemo, je bil pisec sicer izključen iz SMRJ, toda sklenjeno je bilo, da se ga sprejme nazaj, čim bo zaposlen v kakem kovinarskem podjetju. To se je med tem zgodilo in je pisec gotovo že član in se ima pravico poslužiti kongresnega sklepa. Če pa takrat, ko je pisal še ni bil član, ima pa gotovo poznane člane, ki bi priobčili sestavek pod svojo odgovornostjo.

Zakaj lezete v hišo pri oknu, če so vrata odprta?

-A. G.

Op. u red.: Priobčujemo gorjo vsebino v informacijo, ne da bi glede posameznih predlogov prejudicirali stališče odgovornih forumov.

Naše mestne občine imajo sicer neke pravilnike, ki govorijo o stalnih delavcih. Ta stalnost pa večinoma ne osigurava stalne namestitve. Poleg tega je tako nastavljen običajno le del delavcev. V nobenem slučaju ta opravila po svojem značaju nimajo značaja javnopravnih službe.

Služba pometalke v Tivoliju n. pr. ne more biti javnopravnega značaja ne po svoji službi, ne po svoji stalnosti namestitve.

Ne sme se pozabiti, če se izdajajo take odločbe, da tu ne gre le za pravico teh delavcev pri volitvah obratnih zaupnikov, temveč tudi za mnogo drugih pravic, ki jih daje zakon o zaščiti delavcev.

(N. pr. pravica do strokovnih organizacij, do zakonitega delovnega časa, do volitev v Delavsko zbornico itd.).

Posebej bo gotovo naša Delavska zbornica znala razlikovati med pragmatično nastavljenim osebjem javnih ustanov in njihovimi dnevničarji in delavci. Saj sedi v njenem upravnem odboru skoro večina dnevničarjev druge javno-pravne ustanove, to je Okrožnega urada za zavarovanje delavcev. Ti bi v ta upravni odbor gotovo ne spadali, ako bi obveljalo pravno stališče, ki ga je zavzela v zgornjem vprašanju banska uprava. Ali pa naj obvelja tu dvojna mera?

Uredništvo.

KOVINARJI

Cinkarniško delavstvo zahteva izboljšanje mezd in kolektivno pogodbo

Nad dve leti je cinkarniško delavstvo želelo in zahtevalo, da bi strokovna organizacija SMRJ vložila pri podjetju zahtevo za zvišanje mezd in drugih ugodnosti.

Ker pa je večina delavstva izven organizacije, je vodstvo SMRJ odklanjalo delavske želje za vložitev zahtev pri podjetju, češ, da se naj prvo zaveda in vstopijo (vsaj večina) v borbeno svobodno strokovno organizacijo.

Tiho in neumorno so se podali zaupniki na delo in tekom enega meseca ustvarili v podjetju zopet toliko potrebno enotnost, da je organizacija vzela akcijo v svoje roke in sklicala shod, ki se je vršil v gostilni »Amerika«, kjer se je v glavnem razpravljalo o osnutku kolektivne pogodbe.

Shoda so se udeležili vsi delaprosti delavci, kar je znak, da vlada med delavstvom resno hotenje izboljšati svoj položaj potom strokovne organizacije.

Shod je otvoril predsednik podružnice SMRJ v Celju, s. Jeram Jakob ter v uvodnem pozdravnem govoru naglasil, da so bili nezavedni, ki so stali izven organizacije, krivi zavlačevanja mezdnih pogajani.

Kot prvi poročevalec je nastopil naš stari borec s. Plankar Martin, starešina delavskih zaupnikov. Orisal je vzroke sedanjega položaja in pomen strokovnih organizacij, ki jih je ustanovilo delavstvo. Predočil je navzočim vzroke, zakaj nekateri, ki imajo skrite namene, žele in priporočajo še drugo organizacijo,

Strokovni vestnik

„Važno obvestilo delavcem zaposlenim pri mestni občini mariborski“

Uredništvo je prejelo ta-le dopis in ga objavlja:

Gospod

Stanko Vidovič,

odgovorni urednik lista »Delavec«,

Maribor.

V 6. številki lista »Delavec« ste na strani 3 pod naslovom »Važno obvestilo delavcem, zaposlenim pri mestni občini mariborski« objavili napis, ki ne odgovarja resnici.

Sklicujoč se na čl. 9 zakona o izpremembah in dopolnitvah zakona o tisku z dne 6. avgusta 1925, Vas pozivamo, da v prvi prihodnji številki, v istem delu novin, s istimi črkami in pod istim naslovom natisnete sledeči popravek:

»Ni res, da je Delavska zbornica izdejavljala in obvestila vse registrirane organizacije z okrožnico z dne 19. junija, da delavci mestne občine mariborske ne morejo več voliti svojih zaupnikov in da tudi ne smejo biti nikjer strokovno organizirani.

Res je, da je Delavska zbornica le obvestila s svojo okrožnico št. 5-39 z dne 19. junija 1939 vse pri zbornici registrirane strokove organizacije o vse-

bini odloka kraljevske banske uprave, s katerim je ona razveljavila svoje razpise volitev delavskih in nameščenjskih zaupnikov in njihovih namestnikov v mestnih podjetjih v Mariboru. Res je, da je kraljevska banska uprava te odloke izdala ne da bi jih Delavska zbornica izdejavljala.«

Ljubljana, dne 24. junija 1939.

Delavska zbornica v Ljubljani.

Dodatek k popravku

Prejeli smo ta popravek in jemljemo njegovo vsebino rade volje na znanje.

Po tem popravku upamo, da se bo Delavska zbornica za ogrožane pravice občinskih delavcev tudi pozitivno zavzela. Povsem jasno je, da občinski delavci, ki niso pragmatično nastavljeni in se morejo vsak čas odpustiti, ne spadajo med delavce, za katere bi zakon o zaščiti delavcev ne veljal. Ako imajo ti delavci kake službene pravilnike, ti pravilniki niso, dokler ne dajejo pravice do stalne zaposlitve nič drugega, kakor delovni redi, kakršne ima koncem koncev vsako večje privatno podjetje.

za katero se delavstvo nikdar ne bo ogrevalo.

Nato je prevzel besedo, čurno pozdravljen, oblastni tajnik SMRJ s. Šovljanski. V kratkem govoru je poročal o izvršenih borbah v ostalih podjetjih, kjer je delavstvo pač vedno doseglo samo toliko, kolikor je bilo enotno. Prečital je osnutek kolektivne pogodbe od točke do točke, nakar se je soglasno izreklo za takojšnjo vložitev osnutka. Pozdravil je lepo število novo pristopivših članov in pozval navzoče, da pripeljejo v organizacijo še zadnje omahljivce, ker SMRJ ne more voditi borbe z invalidi, ki stoje ob strani.

Tretji referent, s. Pliberšek Franc, je z zadovoljstvom pozdravil izgrajeno enotnost in zavednost delavstva, katero je vedno priporočal in povdarjal, da se le z močno organizacijo ustvari zadovoljive kolektivne pogodbe. Ugotovil je razna dejstva, zakaj cinkarniško delavstvo že toliko let nima kolektivne pogodbe. Dosedanji obratni sporazum je bil podpisan v takratnih težkih razmerah in bi ga bilo treba že davno nadomestiti s kolektivno pogodbo.

Ker so bili navzoči na zborovanju tudi vsi topilničarji, so zahtevali, da je tudi s. Bornšek Karol opisal njih težavno delo, ki se dan na dan živi pečejo pri vročih pečeh. Priporočal je, da si vsi merodajni faktorji, kakor tudi oni, ki omalovažujejo upravičene zahteve, vsaj enkrat ogledajo delo v topilnici, da se prepričajo, s kakšnim znojem se producira cink. Delavci, oklenite se svoje organizacije! Varujte jo kakor svoje oko in kmalu boste čutili nje velik pomen in vpliv! Poleg strokovne organizacije pa ne pozabite na svojo »Delavsko Politko«, ki je stalna zaščitnica delavskih interesov. Trikrat tedensko vas opozarja na nevarnosti, ki vam prete, vas podučuje, daje nasvete. V vsakem položaju je na vaši strani, zato delajte neumorno in agitirajte, da si jo naroči sleherni delavec! Mogoče jo boste v kratkem rabili kot pomočnico, zato že danes na delo!

Predsednik zborovanja je pozval prisotne, da se v bodoče odzovejo vsakemu vabilu SMRJ, ker si je siguren, da kolektivna pogodba ne bo podarjena s strani podjetja. — Ob splošnem zadovoljstvu je zaključil zborovanje.

KAMNIK

Nadvse podučen zaključek meznega gibanja v »Titanu«

Kakor smo poročali že zadnjič, se je vršilo v tovarni »Titan« d. d. mezdno gibanje za zvišanje plač in dosego drugih ugodnosti za delavstvo.

Dve razpravi v tovarni in ena pred sreskim načelstvom v Kamniku sta bili brezuspešni. To pa delavstva ni motilo, ker se je dobro zavedalo, da so dani vsi pogoji za dosego zmage: dobra konjunkura v tovarni in popolna solidarnost delavstva. Zato je delavstvo mirno pričakovalo v ponedeljek dne 18. junija vesti, ki mu jih bodo prinesli njegovi zaupniki z razprave. In vest je prišla še pred 12. uro, a ta vest je bila taka, da je ni nihče pričakoval, saj se je glasila, kot je povedal glavni zaupnik vsemu delavstvu: »Mezdna razprava prekinjena brez uspeha, ker je zastopnik (ka-

terega pa str. org. SMRJ in JSZ, ki sta zastopali delavstvo, nista vabili) referent g. Preželj zahteval, da se mora razprava prekiniti, ker predstavniki tretje organizacije ZZZ, ki je v tovarni, niso na razpravi navzoči. Nato je poklical telefonično predsednika iste. Pravi delavski zastopniki videč nastalo situacijo, so dokazovali oblastnemu zastopniku, da je zahteva g. Preželja povsem neutemeljena, ker obe navzoči organizaciji predstavljata 98 odstotkov delavstva, ki ju je pooblastilo z lastnoročnimi podpisi. Vendar ta dokaz ni bil sprejet, ker je g. Preželj trdil, da se je mišljenje delavstva v tovarni znatno spremenilo. Kdo mu je to povedal ne vemo, morda zastopnika podjetja, s katerima je konferiral sam pred razpravo in ju med razpravo ponovno klical iz razpravne dvorane na trenutni razgovor, ne da bi bil vzel s seboj sploh kakšnega zastopnika delavstva.

Podjetje, videč nastalo situacijo, je vztrajalo pri svojem odklonilnem stališču, dasi je kazalo v začetku razprave, da bo nekaj nudilo. Vsled nastopa g. Preželja se je razprava preložila na ponedeljek 25. junija. Strokovna tajnika s. Šovljanski in tov. Rozman sta zahtevala, da se opoldne med odmorom skliče delavstvo tovarne, katero naj pove, kdo naj ga zastopa in po zahtevi delavstva se naj dela ter razprava popoldne zaključi. Zastopnik oblasti je pa to odklonil ter zahteval, da mora biti sestanek redno prijavljen vsaj 48 ur preje.

In res je bil sestanek sklican in prijavljen za četrtek 21. junija po končanem delu. Prežlevi prijatelji videč, da svobodni str. organizaciji sklicujeta sestanek, so takoj storili isto in sklicali svoj sestanek ob isti uri v »Katoliškem domu« v Kamniku računajoč na veliko udeležbo, kar naj bi jim služilo kot dokaz o njih moči pred oblastjo. Njihovega sestanka pa se je udeležilo od 380 zaposlenih delavcev v tovarni reci in piši 22, med temi dva člana JSZ, ki sta bila poslana, da preštejeta navzoče in poročata. Vse ostalo delavstvo pa je šlo na sestanek, ki sta ga sklicali SMRJ in JSZ, kjer je delavstvo navdušeno manifestiralo za svobodne strokovne organizacije in jima ponovno izreklo svoje zaupanje. Strokovna tajnika, kot drugi govorniki izmed delavstva, so bili v svojih poročilih o poteku pogajanj večkrat prekinjeni z velikim pritrdjevanjem ali medklici, s katerimi je delavstvo dajalo izraz svojemu ogorčenju.

Videč, da s sestankom niso uspeli, so šli pobirat med delavstvo podpise in jih baje dobili 10, vsaj tako se je šušljalo, vedeti ne moremo, ker jih do danes še niso nikjer pokazali.

V nadaljevalni razpravi dne 25. junija je podjetje po daljši borbi (kateri je prisostvovala tudi ZZZ, drugače bi se ne vršila), pristalo na 3 odstotno zvišanje plač in akordov. Naši zastopniki videč, da podjetje v nastali atmosferi ne bo dalo več, so zahtevali, da se skliče delavstvo, katero naj samo odloča, ko mu bodo strokovni tajniki pojasnili situacijo. Takoj nato je zahteval g. Preželj od oblasti, da se tajnikoma SMRJ in JSZ na tem sestanku ne sme dovoliti beseda, temveč, da bo govoril on.

Vrnivši se zaupniki so takoj sklicali delav-

stvo na dvorišče. Tega sestanka so se udeležili razen preje omenjenih strokovnih tajnikov SMRJ in JSZ še podjetje, sreski podnačelnik g. Vadnjal ter g. Preželj in str. tajnik ZZZ g. Luzar iz Ljubljane.

Ker s. Šovljanski in tov. Rozman nista smela govoriti, g. Preželj pa se je premislil, je povzel besedo glavni zaupnik, kateri je raztolmačil delavstvu nastalo situacijo in dal na glasovanje sprejem ali odklonitev 3 odst. povišanje ponudeno od strani podjetja. Pri prvem glasovanju se ni dvignila nobena roka. Nastala je mučna tišina. Nato je govoril zastopnik oblasti ter prigovarjal delavstvu, da naj se premisli in sprejme 3 odst., ker je boljše nekaj kot nič. Nato so se slišali medklici: Ako podjetje ne da več, še tega ne maramo! To je beraška miloščina ne povišanje plač itd. Položaj je postal vedno bolj napet. Delavstvo je zahtevalo, da govorita strok. tajnika SMRJ in JSZ, a to ni bilo dovoljeno. Ponovno glasovanje tudi ni rodilo uspeha, ampak šele tretje glasovanje, ko so pričeli razumnejši delavci, videč, da ni drugega izhoda, prigovarjati sodelavcem, naj dvignejo roke. Končno je delavstvo mrmraje sprejelo predlog s trdno voljo, da mezdno gibanje v resnici še ni končano, temveč samo formalno prekinjeno ter da bo šlo kmalu spet v boj, ko popolnoma očisti svoje vrste plevela.

Pripomniti moramo še, da se je zagrozilo zaupniku SMRJ na razpravi s sodnim zasledovanjem, ker je v razburjenosti nazval nekoga s hudičem, g. Preželj pa je rekel glavnemu zaupniku, preden je poročal delavstvu na zadnjem sestanku: »Pazi kaj boš govoril, da ti ne bo škodovalo.«

To je potek meznega gibanja v tovarni »Titan«, obenem pa opozorilo vsem svobodnim strokovnim organizacijam, da se bodo vedele pripraviti v sličnih slučajih. — Družnost!

Zavedni delavci.

RUDARJI

Okrevališče Glavne bratovske skladnice na Planini nad Jesenicami

Na skupščini Glavne bratovske skladnice se je sklepalo tudi o važnem vprašanju ureditve okrevališča za rudarje in plavžarje. Šlo je predvsem za to, ali se naj zgradi okrevališče v večjem ali manjšem obsegu. Pred leti je kupila Glavna bratovska skladnica iz sredstev osrednjega sklada bolniških blagajn na Planini nad Jesenicami neko posestvo z namenom, da napravi okrevališča za rudarje in plavžarje. To je bilo zelo potrebno. Vendar se je tudi tu pokazalo, da je med nami še zelo malo razumevanja za take ustanove. Obisk tega okrevališča je bil vsa leta tako slab, da je vedno delalo z večjim primanjkljajem. Glavni vzrok temu je nevednost in bojzljivost zavarovanih članov, ker se tisti, ki so potrebni okrevališča, ne upajo prositi svojih zdravnikov za dovoljenje uporabe okrevališča. Precej je pa tudi kriv sistem posameznih krajevnih bratovskih skladnic, ki se menda bojijo izdatkov za tiste, ki bi bili okrevanja potrebni. V tem pogledu bo treba več odločnosti od strani delavstva. Saj ni ravno potrebno, da človek čaka na bolezen, če se že preje počuti slabega. Pa tudi ni pravilno, če mora dela-

vec po prestani bolezni takoj zopet na težko delo. Saj za ta namen je vendar ustanovljeno to okrevališče. V tem pogledu bi treba več širokogrudnosti tudi od strani zdravnikov.

V zvezi s tem je stavil upravni odbor Glavne bratovske skladnice predlog, naj se zgradi moderno okrevališče v večjem obsegu. Delavska delegacija je imela prav upravičene pomisleke proti temu. Zakaj če je bilo to okrevališče že dosedaj tako malo obiskovano in vsled tega nerentabilno, potem bo ta nerentabilnost še večja, če se napravi še večje okrevališče. Zato je delavska delegacija predlagala, da naj se predhodno vpraša zdravnike posameznih bratovskih skladnic, v koliko bi prišli v poštev okrevanja potrebni rudarji, člani posameznih bratovskih skladnic. Šele na podlagi te ugotovitve se naj zgradi primerna zgradba za okrevališče. S sredstvi, ki bodo še ostala in s sredstvi, ki se bodo še nabrala, pa se naj zgradi še eno okrevališče za revmatike, za katere zgoraj navedeno okrevališče ni primerno.

Stavka rudarjev v Trepči

V rudniku Trepče je pričelo stavkati vseh 2500 rudarjev. Delavstvo je zahtevalo povišanje mezd za 10 odst., plačane dopuste po 5 dni za delavce, ki so v rudniku zaposleni do 5 let, in 10 dni za delavce z več delovnimi leti, stanarino in sredstva za kurjavo, nadalje po 6 ur dela na dan za rudarje, ki morajo delati pri temperaturi preko 30 stopinj Celzija, a tako, da bi prejeli mezdno kakor za 8 ur dnevnega dela. Nadalje se noben delavec ne bi smel odpustiti, ne da bi njegovo krivdo skupno ugotovili uprava rudnika in delavski zastopniki. Uprava rudnika je sestavila svoje predloge po navodilih, ki jih je prejela od lastnikov rudnika. Delavci pa teh predlogov niso sprejeli in so zato sedaj pričeli s stavko.

Težka rudniška nesreča v Ameriki

V nekem rudniku v bližini mesta Providenca v Kentuckyju je zavoljo eksplozije zasulo 28 delavcev. Devetnajst, ki so jih izkopal, so bili mrtvi in je le malo upanja, da bodo mogli rešiti ostale.

LESNI DELAVCI

Strokovne organizacije v Št. Vidu,

t. j. Zveza lesnih delavcev in JSZ sta sklicali zborovanje za 19. t. m., na katerem se je razpravljalo o vseh perečih vprašanjih, ki se tičejo mizarskega delavstva v Št. Vidu. Predvsem se je ugotovilo, da so razmere po nekaterih delavnicah takšne, da bi morala nadzorna oblast že enkrat napraviti konec.

Mizarsko delavstvo v Št. Vidu je v brez-pogodbenem stanju. Delodajalci vsak po svoje tohnačijo delovni čas, razne uredbe in neredbe ter jim je socialna zakonodaja španska vas. Gotovo je, da so pri vsem tem še stare razmere mizarskih mojstrov, ki zahtevajo od pomočnikov, da morajo biti pri njih na hrani in stanovanju, da imajo ja večje nadzorstvo nad svojim delavstvom. Če se jim delavec upre, mu takoj izstavijo delavsko knjižico, ter si mora iskati dela drugod. Ugotovljeno je, da podjetniki zaračunavajo hrano in stanovanje več nego predpisuje Uredba o minimalnih

mezdah. Gospodinje teh mojstrov kar tekmujejo, katera bo imela več pomočnikov na hrani. Če jim to ne bi neslo, bi se te milostljive gotovo ne toliko trudile, da bi se mizarski pomočniki v Št. Vidu odebelili?

Na sestanku je poročal zastopnik centrale s. Bricelj, ki je obrazložil v daljšem referatu vse težave, ki se stavlajo organizacijam radi sklenitve pogodbe za mizarsko stroko v posameznih krajih, kakor tudi za vso banovino. Strokovne organizacije so na poziv gospoda bana zbrale zadostno število podpisov onega delavstva mizarskih obratov, ki zahteva sklenitev kolektivne pogodbe za vso banovino. Torej je odvisno od gospoda bana, kdaj pozove predstavnike obeh taborov za zeleno mizo, da si napovedo vojno.

Obrazložil je pomen in namen delavskih obratnih zaupnikov, katere je treba postaviti po vseh obratnih delavnicah, kjer so zaupniki važen faktor, predvsem kadar se gre za rešitev spornih vprašanj med delavci in podjetniki.

Tega delavskega zborovanja, ki je bilo dokaj dobro obiskano, vključ hudi vročini ker se moramo zavedati tega, da mizarski pomočnik dela v malih zaduhlih delavnicah po 10—12 ur dnevno, se je med drugim udeležil tudi industrijalec g. Škerbinc Jakob, katerega mizarski pomočniki iz Št. Vida zelo dobro poznamo po njegovih socialnih idejah, ki jih propagira v svoji delavnici. Saj morajo pomočniki v tej delavnici obedovati kar na »Hebelbankih«. Ta mož je izjavil sledeče: »Fantje, jaz mislim, da bi bilo najboljšje, da gremo vsi mojstri in pomočniki v ZZD in bomo na ta način rešili vsa sporna vprašanja.« Delavstvo pa mu je odgovorilo, da z ZZD nima nobenega opravka in da zato, ker je gospod Škerbinc kot industrijalec in pa njegovi delavci v ZZD, zato so tudi tako lepo urejene razmere v njegovem podjetju. Delavstvo želi, da pride gospod industrijalec še na delavske sestanke, da ga bomo poučili, kaj je svobodna strokovna organizacija in zakaž se bori proti krivici in izrabljanju delavstva prav posebno s strani pobožnih podjetnikov v Št. Vidu. — Delu čast!

Vabilo

Zveza lesnih delavcev in sorodnih strok, podružnica v Ljubljani vabi na veliko vrtno veselico, ki se bo vršila dne 6. avgusta 1939 (ob slabem vremenu 13. avgusta 1939) na vseh vrtnih prostorih gostilne Miklič (preje Zadrugi dom) na Glincah, Tržaška cesta. Tramvaj-ska postaja Milarna Pričetek ob 16 uri. Spored: bogati ribolov mizarskih izdelkov, ples, šaljiva pošta, turška kavarna itd. Sodeluje delavska godba »Zarja«. Vstop prost!

ŽIVILCI

Ljubljanski pekovski pomočniki

so po zadnjem občnem zboru počeli nekoliko živahnije delo, kar je za pozdravljati, da so se zbudili iz dolgega spanja. Gotovo je, da je precej zamujenega, vendar pa, če se bodo sedaj počeli resno zanimati, se bodo stvari še mogle popraviti.

Neorganizirani pekovski pomočniki, ki so zaposleni na vojaškem oskrbovališču ne do-bijo plače že več mesecev. Hodijo se pritože-

vati na organizacijo, naj jim pomaga izposlovati izplačilo zaslužene mezde. Pri tem podjetju so zaposleni že od 7. maja in do danes še niso prejeli niti pare izplačila. Po cestah zabavljajo na vse mogoče načine, vsak funkcionar jim je izdajalec in plačanec, on pa ne ve tega, da sam sebi škoduje, ker stoji izven strokovne organizacije, mesto da bi složno nastopal z ostalimi, da se razmere uredijo.

V zadnjem času je ponovno pristopilo v podružnico pekov preko 20 novih članov ter upamo, da bomo v naš delokrog pritegnili še ostale, ki danes stoje izven organizacije. Pozivamo vse pekovsko delavstvo v Ljubljani in okolici, da pristopi v našo organizacijo, ker le na ta način si bomo v stanju izboljšati naš poiožaj, ki je danes naravnost obupen. Zato pridite vsi pekovski pomočniki v organizacijo, da bomo obrat za obratom obdelali ter povsod uveljavili naše zahteve. Uradne ure v društvenem lokalu so vsaki torek in četrtek od 16.—17. ure popoldne ter ob nedeljah dopoldne.

CELJE

Mezdno gibanje pekovskih pomočnikov

Kolektivna pogodba med pekovskimi mojstri in pomočniki je 30. junija potekla. Pekovski pomočniki zahtevajo sedaj novo kolektivno pogodbo in zvišanje sedanjih izredno nizkih mezd. Pekovski mojstri pa zvišanju mezd niso naklonjeni. Sedaj se bodo začela pogajanja za novo kolektivno pogodbo. Upamo, da bodo ta pogajanja hitro in zadovoljivo končana. Celjska podružnica Zveze živilskih delavcev Jugoslavije sporoča ob tej priliki vsem pekovskim pomočnikom, da je njeno članstvo v mezdnem gibanju, in apelira na pekovske pomočnike, da med pogajanja ne iščejo dela v Celju.

MONOPOLCI

ZAHVALA

Odbor podružnice Saveza monopolskih delavcev v Ljubljani se zahvaljuje vsem volilcem, ki so samozavestno glasovali za našo listo in s tem pripomogli do zmage. Zaupniki, izvoljeni na tej listi, zagotavljamo, da bomo kakor dosedaj tudi v bodoče branili in ščitili delavske interese napram našemu delodajalcu. Za odbor S. M. R., podružnica v Ljubljani: Čamernik Iv., predsednik.

STAVBINCI

IZ PTUJA

Dobro so nam še v spominu delovne razmere in plače, ki smo jih bili stavbinski delavci v Ptujju deležni v prejšnjih letih, predno so se naši sodrugi po drugih krajih Slovenije organizirali in z odločno borbo izvojevali kolektivno pogodbo.

Pravilneje je rečeno, da se teh razmer še danes spominja vsak zaveden stavbinski delavec v Ptujju. Žal pa premnogi delavec tako hitro pozablja, misleč, da bo sedaj vedno tako ostalo, pa četudi mi v Ptujju ne ganemo niti z mezinem, da se ubranimo poslabšanja sedanjih razmer. Marsikateri misli, češ, saj se bodo drugi borili.

To stališče je iz temelja pogrešno. Prvič, nikdar niso delavske razmere tako slabe, da

bi se ne mogle še poslabšati. Drugič pa je naše mišljenje, da nima nikdo moralne pravice, da bi se koristil s sadovi, ki so se zanje borili drugi v organizirani skupnosti, brez da bi bil on sam tudi svoj del prispeval za skupnost.

Marsikateri stavbni delavec pri nas misli, da je izvršil vse dolžnosti do svoje strokovne organizacije že s tem, da je plačal svoj obvezni prispevek. In vendar ni tako. Poleg prispevkov je opravljati še mnogo drugega organizacijskega dela, ki mora biti storjeno, če se hoče, da more organizacija sploh obstajati. Kdo pa naj to delo vrši, če bomo vsi člani samo plačevali svoje prispevke in ničesar drugega? Kdo bo delal na agitaciji za organiziranje delavcev, ki stoje še zunaj organizacije? Kdo vzdrževal pismene zveze z drugimi organi Zveze in pisal članke za naše časopise? Kdo bo opravljaj blagajniške in druge organizacijske posle sploh? Treba je pomisliti, da niti najbolj požrtvovalen in sposoben sodrug ne more vsega dela opraviti, če je zanj potrebnih najmanj pet ljudi, takih kakor je on.

In vendar je tako pri nas v Ptujju. Res smo dvignili število članov, a kljub temu je glede

aktivnih organizacij, delavcev ostalo vse pri starem. Vse zgoraj navedene posle mora večinoma opravljati en sam sodrug. Manjka nam živih ljudi. To se mora v bodoče na vsak način izboljšati. Delo je treba porazdeliti na več moči. Vsak naj po svojih možnostih prispeva v delu za skupen dobrobit. Nekateri se izgovarjajo češ: jaz nisem tega ali onega posla vajen in ga ne znam. Saj še niso mojstri nikdar padali iz neba. V delu se človek uči.

Povsod po drugih krajih v Sloveniji volijo stavbinski delavci svoje zaupnike, le v Ptujju nimamo še nobenega letos izvoljenega zaupnika. To moramo brez odlaganja izvršiti, če hočemo, da postavimo našo ptujsko podružnico na trdne temelje in se ubranimo poslabšanja sedanjih delovnih razmer.

Naj nam bodo vzgled n. pr. ljubljanski in kranjski stavbinci, ki so prvi povelji borbo za boljši kos kruha, so se zato žrtvovali in prav vsled tega vedo, kako težko si delavstvo nekaj pribori. Zato znajo pridobljeno ceniti in visoko čislajo svojo organizacijsko skupost.

P. F.

DELAVKA

IZ PRETEKLOSTI ZA SEDANJOST IN PRIHDNOST

(Nadaljevanje.)

V prejšnjem članku smo videli, da položaj ženske v primeri z moškim ni bil vedno enak. Odvisen je bil od tega, kakšno ceno je imelo v vsakokratni družbi delo, ki ga je kdo opravljal.

Tudi danes vidimo, da ima žena večje pravice, da je bolj spoštovana in da jo smatrajo za enakovredno tam, kjer je temelj države delo, ki ga opravlja žena prav tako kot mož, in cilj države miroljubno in demokratsko sodelovanje z drugimi državami in narodi. Nasprotno pa države, ki pod krinko potrebe po življenjskem prostoru dajejo duška svojim nedemokratskim stremljenjem po oblasti nad drugimi narodi žensko odpravljajo od sodelovanja v isti vrsti z možem, jo pehajo nazaj k ognjišču in ji skušajo vteptati v glavo, da je edino tam njeno pravo mesto. Eden izmed vzrokov je gotovo to, da ženska ne opravlja vojne službe, ki je tu najbolj upoštevana, najvažnejša, tako rekoč temeljna.

Čim močnejša je oblast take države, čimboli posega v celotno življenje svojih državljanov, tem slabši in poniževalnejši je položaj žene v njej.

Poleg temeljne ideje, ki jo vsakokratni ideal države vsebuje, je za njen vpliv na državljane odločilna sila, s katero skuša država ta svoj ideal uresničiti predvsem s tem, da svoje državljane prepriča o nujnosti in pravičnosti svojega hotenja.

Učinek tega prizadevanja pa je odvisen tako od intenzivnosti, s katero ga država uveljavlja, kakor tudi od dovtetnosti državljanov.

Če sta ta dva pogoja podana v veliki meri, lahko rečemo, da je moč države velika. Tu namreč ne gre za materialno moč države, ki se izkazuje pri njenih dejanskih spopadih s sosedi, ampak za vpliv na miselnost državljanov in za moralno oporo, ki jo v njih ima.

To velja za vsako prizadevanje, bodisi da ga vrednotimo kot dobro ali slabo.

Ta moč države, predvsem pa njena osnovna ideja, vplivata, kot smo že ugotovili na položaj, ki ga žena zavzema v vsakokratni ureditvi države.

Med dejstvi, ki so odločilna za to, kakšna je moč države, je tudi položaj, ki ga zavzema v celotni družbeni ureditvi družina. Kako in v kakšni meri, si bomo podrobneje ogledali v prihodnjem članku.

ZAŠČITA ŽENE-DELAVKE V NAŠI SOCIALNI ZAKONODAJI

Uvod.

Zadnjič smo že v naši rubriki »Delavca« ugotovile, kako malo se žene zavzemajo za svoje pravice in kako malo izrabljajo še onih nekaj, ki jih že imajo. Sedaj pa smo se odločile, da bomo postopoma v posameznih člankih pojasnjevale one zakone in odredbe, ki posebej ščitijo ženo kot delavko in mater.

Socialno zakonodajno naše države v prid ženi-delavki prištevamo lahko med najbolj moderne zakonodaje raznih držav po svetu. S tem pa seveda še nikakor ni rečeno, da bi bilo s samim izvajanjem te zakonodaje že dokončno rešeno vprašanje delavk sploh, kajti zakonodaja, ki posebej ščiti ženo kot tako, ni nič drugega kot majhen del splošne zakonodaje. Rešitev te splošne zakonodaje pa pripada družbi bodočnosti, ki ne bo gradila na temeljih ne-

enakosti in pravic, temveč bo postavljala osnove družbenemu sožitju ljudi a predpostavkah enakosti vseh ljudi, ki imajo pravice in dolžnosti. Toda v razmerah, kakršnih smo, moramo terjati od družbe vsaj ono, kar nam je pripravljeno dati, kajti zavedati se moramo, da to ni največ kar nam more dati, temveč največ, kar nam hoče dati.

V vseh strokah delovnega življenja opazujemo, da se moške v polni meri poslužujejo svojih pisanih pravic in se v vsakodnevnih bojih bore še za nove, ker se zavedajo, da zahtevajo samo kos odškodnine za svoje vloženo delo. Toda žene, enako delavke, se svojih pravic mnogokrat ne zavedajo, jih ne zahtevajo in sicer največkrat zato, ker jih ne poznajo — ne borijo se niti z možmi za skupne interese vseh delavcev, niti za one pravice, ki pritičejo posebej njim kot delavkam-ženam in pozabljajo pri tem, da oškodujejo s takim ravnanjem ne samo sebe, temveč tudi svoje moške in otroke. Brez dvoma so pri tem mnogo krive razmere, ki delavki nalagajo mnogo več dela kot delavcu (dom, otroci) in pa kratka doba njih delovanja izven doma, dočim se njih moške in delovni sodrugi udeležujejo že mnoga stoletja v zgodovini v družbi, in so jim zato interesi skupnosti mnogo bližji. Kljub temu pa bi morala žena najti vsak dan vsaj malo časa za to, da bi se v glavnih obrisih poučila o razmerah v katerih živi, o svojem položaju, ki ga zavzema v družbi, o svojih nalogah do vseh soljudi, ne samo do ozkega kroga domačih — najmanj pa, kar bi morala vedeti, bi bilo, da bi poznala one pravice, ki jih ji je družba že pripravljena dati. Čas, ki bi ga žena porabila v namen, da bi se o teh stvareh poučila, bi bil nad vse plodno naložen, ker je to edina pot, ki more vesti do izboljšanja sedanjih in bodočih razmer vseh ljudi — ne pozabimo: tudi žen! V posameznih odstavkih se pomeniti o najbolj nujnih vprašanjih, ob katere zadevamo vsak dan in o katerih moramo biti vsi poučeni: to je naloga naše rubrike — pomeniti se o zakonih, ki ščitijo delavko-ženo: to bo naloga člankov, ki bodo zaporedoma izhajali pod gornjim naslovom.

Toda delo bo moglo biti uspešno le z vašo pomočjo — čitateljice! Kajti članki bodo dosegli pravi namen šele takrat, kadar ne bodo nič drugega kot pogovori ljudi, ki imajo skupne interese in skupne cilje in od katerih vsakdo nekaj doprinese bodisi s svojimi vprašanji, ali s svojimi odgovori k dokončni izgradnji stvari. Uredništvo, čitatelji in dopisniki morajo tvoriti to samo družbo, če naj bo njihov list izraz njihovega celotnega hotenja — izraz njihovega razreda. Zato vas prosimo: vse čitateljice-delavke, da sodelujete tako pri vsej rubriki, kot posebej pri poročilih o zakonodaji, bodisi s samostojnimi dopisi, ali pa s posameznimi vprašanji, na katere bomo skušale odgovorjati pod imenom tovarne, v kateri delate, kar pa morate seveda v zvezi z vprašanjem navesti. S tem začinjamo nekako žensko pravno posvečevalnico, ki bo prinašala odgovore na vprašanja, ki se tičejo socialne zakonodajne zaščite žene-delavke.